

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Střední škola obchodu,
služeb a podnikání
a Vyšší odborná škola

Kněžskodvorská 33/A, 370 04 České Budějovice

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jméno autora: Mgr. Hana Boháčová

Datum vytvoření: 12. 02. 2013

Číslo DUMu: VY_12_INOVACE_05_CJL_M

Ročník: IV.

Český jazyk a literatura

Vzdělávací oblast: Jazykové vzdělávání a komunikace, Estetické vzdělávání

Vzdělávací obor: Sloh a komunikace

Tematický okruh: Funkční styly

Téma: Umělecký styl

Metodický list/anotace:

Žáci se seznámí se základními znaky uměleckého stylu, kompozicí, funkcí vypravěče v uměleckém díle. V praktickém úkolu pak poznávají žánry uměleckého textu a určují jeho charakteristické znaky.

Umělecký styl

**Styl umělecké prózy,
poezie a dramatu**

FUNKCE

- **Estetická** – vyvolává silné prožitky, ovlivňuje city, postoje, nálady...
- **Vzdělávací**
- **Výchovná**
- **Zábavná** (rekreační)

Jazykové prostředky – využití všech vrstev národního jazyka, v celé škále jeho prostředků

Slovní zásoba – bohatá a diferencovaná

Zvuková stránka – důležitá v poezii (např. zvukomalba)

Slohové postupy a slohové útvary – mísí se podle záměru autora

Vypravování – je podstatnou složkou umělecké literatury, často je kombinováno s popisným, charakterizačním, úvahovým slohovým postupem

Kompozice

(velmi záleží na záměru autora)

- **chronologická** (v časové posloupnosti)
- **retrospektivní** (nejdříve výsledek děje, pak události, které mu předcházely)
- **rámcová** (jednotlivé příběhy zasazeny do příběhu hlavního)
- **paralelní** (několik vzájemně se propojujících příběhů)

Vypravěč

- **Objektivní** – ve 3. osobě, je nestranný, skrytý za postavami a událostmi
- **Subjektivní** – v 1. osobě, vyjadřuje vlastní názory, hodnotí postavy a situace
- **Totožný s postavou** – ich-forma, vyprávění je omezeno jejím pohledem na události
- **Pozorovatel** – pouze zaznamenává, popisuje události – čtenář si musí sám mnohé domýšlet

Přečtěte si následující ukázky a určete

- Literární druh (podle charakteristických znaků)
- Vypravěče
- Slovní zásobu a užití jazykových prostředků
- Slohový postup
- Kompozici (na základě znalostí celého díla)

Pokuste se určit autora a citované dílo

„Obličej tak zdravě svítivý a do červena lesklý jako nedělní pečínka, politá čerstvým máslem. A takhle k sobotě – pan Vojtíšek holil se jen v neděli – , když už mu bílé vousy po kulaté bradě zas řádně vyrazily a jako hustá smetana se skvěly, zdál se mně být ještě hezčí. Také vlasy jeho se mi líbily.“(1)

„**Francek:** To sem neřekl

Vávrová: Něco musels říct –

Francek: To sem enem povídal, (*vzdorně*) že za tebó budu chodit a že se s tebó budu scházet.

Vávrová: A tos řekl tak veřejno? Přede všema?

Francek: Přede všema.“
(2)

Řešení - rozbor ukázek

1. Jan Neruda, Povídky malostranské, Přivedla žebráka na mizinu, charakteristika p. Vojtíška, spisovný jazyk, zastaralé výrazy, kompozice chronologická.
2. Bratři Mrštíkové, Maryša, rozhovor Maryši s Franckem, nářečí, kompozice chronologická

Připomeňte si některá literární díla, která jste četli, a určete:

- Jakého mají tato díla **vypravěče**? Jmenujte příklady .
- Jaká je **kompozice** těchto literárních děl?
- Jaké **jazykové prostředky** autor užil? Určete, ke které jazykové vrstvě patří.

Se svými postřehy se podělte s ostatními
spolužáky!
(otevřená otázka)

Citace, zdroje a literatura

- (1)(2) SOUKAL, Josef. *Čítanka pro 2. ročník SOŠ*. Praha: SPN, a.s., 2001, ISBN 80-7235-162-1.
- MGR. MUŽÍKOVÁ , Olga a kol. *Odmaturuj z českého jazyka*. Brno: Didaktis, spol.s r.o., 2007, ISBN 80-7358-082-9.